

brukas alenast i salt sion eij anorst.

(fig.) kräsiärn¹

(fig.) Laggiärn² at gröpa medh för botn.

Aålgol

rössia

(fig.)

(fig.)

Utdrag ur äldre litteratur.

Fångst af vildbin.

För vidare utredning af den intressanta frågan, huru fångst af vildbin i forna tider tillgick,³ intagas här följande två utdrag:

Peder Månssons skrifter utgifna af R. Geete, i Samlingar utg. af Svenska fornskrift-sällskapet, h. 143, Stockholm 1913: Peder Månssons Bondakonst (förf. i början af 1500-talet), kap. 160.

Wpleta Bij. Hwar som ärw stora skogha thär plägha gärna wara wil bij, Wm morgonen bittidha säth tik widher nokoth wathn j skogenom oc aktha wm mangh bij komma tith til wathnit, komma tith ey mangh bij tha är tekn ath thär ärw ey mangh bj j them skoghenom, Än komma the mangh thaa letha them wp j swa mattho, Försth är pröffwandis wm the ärw längdan ath komne, Haff tilblotta färgo j eth horn, oc aff henne sät merke pa the bin som komma til wathnith ath drikka, swa kenne tw them tha the komma j gen oc merk wm the länge ärw bortha Thy ärw the snare tha bo the thär när j skogenom, oc fölg äpter tith the flyga oc letha them wp, Ärw the langth bortho hema the letis swa, Tak ena stora rör skärandis aff eth stykke swa ath hon är täth pa badha ändhana, oc pa sidona skär eth hol oc thär dräp jn honagh oc lägh thär widher wathnith oc när bin kenna thet söta honagith krypa the jn j rörena, oc när tw ser mangh bj wara jn krwpin tak strax före holith mädh fingrenom oc släp eth bij wth aktandis hwarth thet flygher oc tith gak

¹ *kräsiärn.* Jfr Arwidsson fig. 44, 45, 48, 49 (text s. 67).

² *laggiärn.* Jfr *laggen, kringkärningsknif*, Arwidsson s. 66.

³ Jfr *Fataburen* 1913, s. 183.

ath letha, sidan thär tw gar bärandis rörene släp wth eth annath bj oc se hwarth thet flygher oc fölgh äffther thee, oc täslikis gör mädh them allom swa ath tw findher theras hemböle.

Finnas the tha j bärgha skrwbbom tha driffwes wth mädh rök, oc när the komma wth tha förfäris mädh roop äller mädh storth lywd aff horn oc strax repa the sigh sityandis pa nokra grena j trän, oc haffwes tha nokor biskämningher redho ath lätha them jn j honom, Finnas the j nokro trä, tha saghes trädh aff försth affwan oc sidhan nähhan oc swepes stokken mädh nokro reno blädhy oc föris lättelika hem oc ather klemis wm nokra spryngior ärw j stokkenom för wthan the som skwla wara ypne til wtgangen, Jtem then som swa wil letha han skal haffwa allen daghen til handena oc ey börya senth äffther middaghen thy han ey kan märkia wm the ärw haffwandis sin hemböle längdan: —

Fullständig ar det anförda den i Fataburen 1913 omtalade skildringen af Cooper i ett väsentligt hänseende, är hvad här nedan anføres egnadt att på ett ganska öfverraskande sätt besanna densamma i ett annat hänseende. Det bör beaktas, att den här i det följande anförda kalendern är tryckt två år innan Coopers roman *The beehunter* utkom. I förbigående må här omsider anmärkas, att det egentliga honungsbiet (*Apis mellifica*) infördes till Amerika från Europa år 1675.¹

Svensk Folk-kalender för år 1839. Stockholm 1838, s. 122.

»De vilda bien göra sina nästen i gamla trädstammar. Jägarne hafva en egen method att finna en bisvärms näste. De fånga ett bi, hålla det fast en stund och låta det sedan flyga sin kos; de gifva

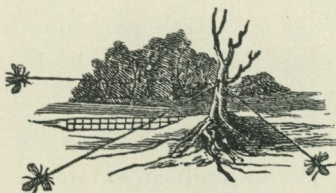

Fig. 1.

¹ Se C. G. Thomsen, *Skandinaviens insecter*. Lund 1862, s. 303.

då akt på den linea, i hvilken biet tager sin väg, och fånga derefter ett annat, hvarmed de förfara på samma sätt; den punkt, der de båda linierna genomskära hvarandra, är det ställe, der bisvärmen har sin boning.» Fig. 1.

Till sist må i detta sammanhang ännu ett citat anföras af det skäl, att det föranledt misstag¹ och möjligen fortfarande skulle kunna ge anledning till missuppfattning. Det erfordras emellertid högst obetydlig entomologisk kunskap för att inse, att ifrågavarande uppgift icke afser det egentliga honungsbiet (*Apis mellifica*) utan någon helt annan, i någon mån honungsamlade stekelart af familjen *Apiariæ* — hvilket släkte och art kan för öfrigt för kulturhistorikern vara likgiltigt. För en entomolog af facket torde det icke möta vidare svårighet att bestämma åtminstone släktet. Att det icke heller varit Hülphers' mening, att de »vildbin» han omtalar varit riktiga bin, framgår tydligt af hela hans framställning. Vi måste alltså alldeles utesluta denna endast naturvetenskapliga uppgift såsom intyg om egentliga honungsbins förekomst så långt norr ut som t. o. m. i Medelpad och fortfarande stanna vid, att verkliga bin, åtminstone icke i någon afsevärd mängd, förekommit verkligt vilda i vårt land längre norr ut än i de landskap, hvilkas lagar innehålla bestämmelser om dylika.

Den åsyftade, på uppgift af en kyrkoherde Nordenström grundade utsagan återgifves här oafkortad:

A. A. Hülphers: Samlingar til en Beskrifning öfwer Norrland. Första Samlingen om Medelpad. Westerås 1771, s. 105.

Håning af wilda eller Skogsbien skall träffas här² på flere ställen, men andra bien finnas icke. Sådan sötma samlas i synnerhet wid torra furor, der tjock bark eller flarn nedfallit. Märkes någre stycken med flarn-spån, eller af et fint mjöl likasom utgrafne, skall man i sådana, om de skäras i tu, finna särdeles afdelningar upfylte med en tjock honing, och det som märkeligast är, at sielfwa holet på denna tunna finnes mäst igentäpt med en gulgrön tapp, likasom

¹ Se T. Nordlind, Svenska allmogens lif, 1912, s. 68.

² I Lidens socken.

af löf eller gräs. Så underligen frambringas många ting i Naturens rike, som förtjena vår upmärksamhet. Mö-mumlors arbete i Södra orter är af samma beskaffenhet. Rötter på Sjørör säges ock hafwa någon särdeles sötma.

En lappska trä-gud år 1694.

I Svenska Dagbladet för den 21 mars förekommer under rubriken »Den falska afguden från Arjeplog» en för författaren till det i Fataburen för detta år s. 58 anmälda arbetet om lappska folktröganska skarp kritik. Då herr Kolmodin hittills blifvit svaret skyldig, måste man antaga, att de där uttalade beskyllningarna äfven varit berättigade, hvadan de för den lappska etnologien viktigaste här i korthet anföras. Insändaren i Sv. Dagbladet, som uppger sig vara bosatt i Arjeplog, meddelar, dels att den hos Kolmodin (s. 28) afbildade, å ett på rot stående träd anträffade bilden bevisligen endast är en mystifikation, utförd af en ännu lefvande svensk bonde; dels att den (s. 29) omtalade »lilla båten» i själfva verket varit en lek-sakspulka af det slag, som hos lapparna ofta nog förekommer. Anmälaren i denna tidskrift fann ock all anledning att ställa den förra äfvensom en annan af de i det ifrågavarande arbetet förekommande uppgifterna på framtiden. Att författaren skulle hafva förväxlat bilden af en pulka med den af en båt, kunde icke gärna misstänkas. Hvad uppgifterna — författaren anför flera sådana — om de i lefvande träd inhuggna bilderna beträffar torde emellertid följande, såvidt jag vet, hittills förbisedda utsaga antyda, att till grund för dessa dock på djupet föreligger en verklig sydlappska folksed.

Det i en ganska slarfvigt tillkommen latinsk disputationsafhandling förekommande belägget, hvarpå doktor K. R. V. Wikman i Vasa haft vänligheten att i ett annat sammanhang en gång fästa min upmärksamhet, återgifves här i åtminstone sakligt riktig svensk tolkning.